

Setembre social | | Actualitzat el 22/01/2024 a les 06:45

Juli Silvestre: «L'economia social i solidària ha de poder combinar l'arrelament amb estructures fortes»

El nou director general confia en el treball que s'està fent perquè en un futur empreses del sector industrial en risc de tancament puguin tenir continuïtat com a cooperativa de treball | «Un país que es vol sentir dignament democràtic, és un país que ha de considerar estratègiques les cures»

Juli Silvestre és director general des del mes de juliol passat, quan va substituir Josep Vidal | Anna Pujol Navarro

Juli Silvestre (Barcelona, 1970) és des del juliol passat el nou director general d'Economia Social i Solidària, el Tercer Sector i les Cooperatives de la Generalitat. Vinculat a l'economia social des de fa més de 25 anys, és llicenciat en Administració i Direcció d'Empreses per la Universitat de Barcelona, i entre altres responsabilitats, ha estat gerent de la Fundació Formació i Treball, gerent de les cooperatives CET Nou Verd, Nou Set i de l'Associació Entrem, i des de 2021 era director del grup cooperatiu Entrem. També va ser alcalde de Mediona, a l'Alt Penedès.

Quina valoració fas de les primeres setmanes en el càrrec?

Molt intenses. Ha coincidit en un moment de moltes visites ja programades i que no he volgut

deixar de fer amb el fet que moltes entitats i xarxes, legítimament, tenen ganes de conèixer-nos i de parlar. Però m'he trobat un equip magnífic, unes línies en què combrego plenament, i un sector molt predisposat a parlar i a treballar plenament.

Què creus que pot aportar Juli Silvestre a l'economia social i solidària catalana des del seu càrrec a la Generalitat?

Primer, una voluntat de continuar amb les estratègies que es van tirar endavant. Jo les vivia des del punt de vista del sector, i ja em semblaven molt importants, molt innovadores, molt àmplies i, per tant, continuar-les endavant, consolidar-les. Totes elles incorporaven plans de millora o de reajustament per treballar amb el sector. I el que puc aportar és, primer, la l'experiència pròpia. Aquests 25 anys treballant amb el sector i amb el sector ampli, tant de l'economia social cooperativa com del tercer sector social. Per tant, aquesta experiència i un tarannà de parlar, escoltar? i evidentment prendre les decisions, que és el que toca.

El llistó que va deixar Josep Vidal era alt. En els últims anys s'han impulsat polítiques del foment de l'economia social des del govern, com no s'havia fet mai.

Correcte. No només hi ha hagut un augment d'aplicació pressupostària ingent, sinó que s'ha innovat molt. Aquests anys hem vist néixer els ateneus cooperatius, ara amb una periodicitat de tres anys, una novetat extraordinària en promoció de l'economia social, i per tant amb un recorregut. Però també han nascut les comunalitats, hem vist créixer els projectes singulars de suport a l'economia social i a les entitats d'inserció laboral, amb línies molt potents de suport a projectes estratègics, però també a petits projectes que acaben de néixer, a projectes de transformació, hem vist néixer els Ocells de foc, un projecte extraordinari que implica altres departaments. Hi ha hagut una capacitat d'innovació extraordinària, i ara ens ve una etapa de consolidar-ho. Hi ha algun projecte nou que esperem que vegi la llum l'any que ve, però bàsicament toca consolidar el que hi ha i poder garantir que siguin projectes defensats des de molts llocs, no només des de la Direcció General d'Economia Social.

Juli Silvestre, durant l'entrevista Foto: Anna Pujol Navarro

Això donarà tranquil·litat al sector, perquè sempre quan hi ha canvis penses: ai, ai, ai? La idea és continuar amb aquestes polítiques de foment de l'economia social, amb aquests programes, Ateneus Cooperatius, Singulars, Comunalitats, Ocell de foc, per citar-ne només alguns?

Sí, sí, tots ells. Són projectes claus, transformadors, que el país necessita, i que ara, en l'etapa de consolidació, se'ls ha de poder defensar no només des de la Direcció General d'Economia Social, sinó des de Salut, des d'Educació, des de Drets Socials, des d'Energia, des d'Empresa? des de molts espais del Govern. Al final, l'economia social i solidària és transversal.

Quina importància ha tingut poder descentralitzar, per una banda, i implicar el sector per una altra en el desplegament de polítiques arreu del país?

Determinant. Els projectes no només són bons perquè tinguis una bona idea i recursos per aplicar-los, si no comporten certes reformes quan els apliques. I quan parlem d'economia social i solidària, estem parlant de participació, de cocreació, de coavaluació, d'implicació ciutadana? Que s'hauria pogut fer d'altres maneres? Sí. S'hauria pogut fer des d'altres tipus de dispositius? Sí. Però en aquest sector, quan diem de treballar amb la gent, per la gent però amb la gent, això s'ha catalitzat d'una manera extraordinària. I amb unes oficines tècniques que donen suport als projectes, però que també ens donen suport a nosaltres i que ha permès no perdre el coneixement per part de l'administració, d'algú que t'ho fa i t'envia un document. Aquesta és una línia que també volem reforçar, la possibilitat que els equips de la Direcció General encara puguin estar més en els projectes, mirar-los, i no només llegir-los.

Abans ho deies. Tu has treballat en projectes que han penjat d'aquests programes, del Programa d'Economia Social. Quines n'han estat les principals virtuts? Després demanarà per les mancances.

Primer, la identificació de la diagnosi. Encertar en les diagnosi que fan néixer els ateneus, que necessitem territorialitzar el suport de l'economia social més enllà de Barcelona, d'aquest despatx. O quan necessitem atendre una realitat ja no nova, però sí creixent, que té a veure amb els problemes de gestió emocional dels joves, o quan necessitem donar valor a la quantitat de feina que s'està fent a favor de la comunitat des d'un barri. Per tant, un encert en el diagnòstic i un encert en la forma d'aplicar-los. He de reconèixer que quan es van llançar els ateneus, des de l'entitat on jo era, al Penedès, no ens hi vam sumar. No és que consideréssim que el diagnòstic no era encertat, sinó perquè ens preocupava que poguéssim no tenir continuïtat. A moltes entitats arrelades als territoris ens feia por, ho reconec, generar una sèrie de complicitats noves que després s'estroneguessin. Veure que allò no només va continuar un any i un altre i un altre, sinó que es van confirmar els desitjos i els compromisos de la Direcció General, que poguessin ser plurianuals, és un element determinant. La plurianualitat, els projectes a mitjà abast o a llarg abast, quan estem parlant de persones o de projectes molt territorialitzats, és clau. No estem parlant de comprar una màquina i allò ja tira, sinó de teixir aliances, de generar complicitats, de parlar amb molta gent, alguna que no està acostumada que se li preguntin, ni que se l'escoltin, ni que se la faci participar. Per tant, són projectes que necessiten un recorregut. I aquesta aposta és extraordinària en aquest sentit.

I quines coses canviaries si fos possible?

L'aprenentatge ha sigut molt important. I aquests grups de treball que comentava, que estan revisant tots els projectes, estan identificant punts de millora. Com? Són projectes amb objectius vinculats a la creació de llocs de treball, a la creació de cooperatives, a uns indicadors que hi han de ser perquè estan vinculats a uns finançaments que venen d'una línia de Treball, però que potser

no ens permeten valorar tota una altra feina d'enxarxament. Per tant, una de les coses que s'està revisant és que aquests projectes estan generant molt impacte intangible, que no pots lligar amb una signatura, amb un contracte de treball creat o amb una cooperativa que ha entrat en el registre. Però, en canvi, s'ha generat una dinàmica comunitària, una dinàmica de consum, de consum compartit o d'ajuda mútua, que hem de poder veure com som capaços de posar-ho en valor.

Juli Silvestre porta 25 anys vinculat al món de l'economia social, especialment a entitats del Penedès Foto: Anna Pujol Navarro

No ser esclaus dels indicadors.

Exacte. Els indicadors hi han de ser, perquè és diner públic, i hi ha d'haver resultat. Estem al Departament d'Empresa i Treball, i això ens dona molt de valor. Vol dir empreses cooperatives, vol dir llocs de treball creats, mantinguts o millorats, però també reconèixer projectes més vinculats a una acció comunitària o d'enxarxament. La creació d'un grup de consum potser no et crea cap lloc de treball, però tens 40 famílies vinculades a un projecte agroecològic que et permet incorporar línies de consum solidari. Hem de buscar la manera de donar-li valor, més enllà que aquest grup es constitueixi com a cooperativa i creï llocs de treball.

Comunalitats i Ocell de foc són apostes innovadores, realment, però que també comportaven un cert factor de risc, en tant que precisament eren molt innovadores. En feu una bona valoració al cap de dos anys i un any d'engegar-los, respectivament?

És veritat, eren molt innovadores, i algunes amb un nivell de complexitat en el desenvolupament inicial, especialment en el programa de Comunalitats. Era arriscat? Sí, però com diem els catalans, qui no arrisca no pisca. De fet, eren innovadors com a política pública, però ara que ja porten un recorregut, el que ens arriba i el que veiem és que estan reconeixent i donant suport a coses que ja estaven passant, com els grups d'ajuda mútua informal. M'explicaven que a l'Àrea

Metropolitana, durant la Covid, es van crear 66 grups d'ajuda mútua. Per tant, hi havia un caldo de cultiu. Ha acabat la Covid i la majoria no han continuat, però alguns sí, i es tracta de donar valor a això. Per tant, quan surts del despatx, i estàs al carrer, veus que hi ha realitats, potser precàries, potser petites, però amb un potencial. I Comunalitats el que ha permès és connectar realitats que ja existien, de forma informal, potser micro, però no ens hem inventat la xarxa comunitària. Pel que fa a Ocell de foc, un dels riscos era la dificultat d'encaix de tota la dimensió de les problemàtiques noves del jove, en salut, en educació, etc. I ha sigut arribar als territoris i portes i finestres obertes, dels equips de salut de barri, dels equips de les escoles, dels espais de lleure? Que hi havia un risc que veiessin que això podia ser un bolet? Potser sí, però la necessitat era tan gran que el que hem trobat és una complicitat molt gran amb un tema complicat, amb una multiproblemàtica que vincula la situació de les famílies, la situació de l'escola, el tema de la salut emocional, la possibilitat d'accedir a un lleure inclusiu, etc. Però la realitat ha superat, amb escreix, les pors o les preocupacions que podíem tenir que el risc es convertís amb un problema.

«L'economia social i solidària és una forma de fer»

L'economia social podria sobreviure sense el suport de les administracions?

Que podria sobreviure la indústria de l'automòbil sense el suport de les administracions? L'economia social i solidària és una realitat, i és una forma de fer. Per tant, quan el Govern dona suport a l'economia social i solidària, no està donant suport només a què hi hagi llibreries cooperatives. Està donant suport a una forma de treballar la cultura. I com diem quan parlem de la Direcció General, l'economia social i solidària és transversal, està present en l'energia, en les comunicacions, en el transport, en la salut; en definitiva, és una forma de fer. Per tant, donar suport a l'economia social i solidària, com quan es dona suport als autònoms o al comerç, no és només donar suport a una iniciativa econòmica que pot estar en fase de naixement, de creixement o de consolidació, sinó també donar suport a com volem que es facin les coses. De forma democràtica, participativa, transparent, feminista, amb una visió ecològica del món clara. És un deure del Govern apostar per aquest model de país, per tenir més i més potent economia social i solidària, des dels grans projectes a la petita realitat de les economies comunitàries.

En tot cas, hi ha el risc que es creï una certa bombolla de l'economia social excessivament dependent del suport de l'administració pública en algunes empreses?

Hi pot haver el risc en alguns casos, però la realitat no ens demostra això. La capacitat de resiliència i de resistència de les cooperatives quan hi ha hagut crisis és extraordinària, i no ha sigut perquè hagin augmentat els pressupostos, perquè a vegades quan hi ha crisis també es nota en els pressupostos. Això constata la fortalesa de cooperatives que han decidit, si no tenien ajudes o tenien una davallada d'ingressos, repartir-se el que hi havia i no acomiadar ningú. I que el 25% de les cooperatives que hi ha avui dia actives s'hagin fet els últims sis anys, demostra, sobretot, que hi havia un caldo de cultiu latent, perquè, si no, no es creen tantes cooperatives. Crear una cooperativa és complex. No és com muntar una SL, no és com posar-te d'autònom, es necessita un grup de gent, unes confiançaes, un procés previ. Això no treu que hi pugui haver algun projecte que no hagués nascut sense un cert suport, però en un ecosistema tan gros, també hem d'assumir que hi ha projectes que han de provar coses, iniciatives que han de provar i que han d'arriscar-se, i dedicar-hi recursos, com se'n dediquen a la investigació i que, malauradament, a vegades no van enlloc, però gràcies a aquesta, una altra investigació avança. Per tant, en l'economia social i solidària, el mateix, amb una diferència clau. Aquí tenim persones al davant d'aquests projectes, jugant-se al seu recorregut professional, amb un compromís extraordinari. I, en tot cas, el resultat que tenim de com estan aquestes cooperatives creades els últims anys ens donen números positius.

Imatge de detall de les mans del director general durant l'entrevista Foto: Anna Pujol Navarro

Quan parlem d'economia social, parlem d'un ampli ventall, des de moltes petites cooperatives de menys de cinc o de deu treballadors a grans empreses del tercer sector, molt consolidades, passant per associacions o mútues. Pros i contres d'aquesta convivència sota un mateix paraigua?

No hi sabria veure cap contra. El país ho necessita tot. Ara bé, tot el que necessita ho necessita consolidat, no precari, potent, amb uns equilibris interns, amb participació dels treballadors. Aquest és el nostre model. I a tothom que està treballant i treballant bé i treballant pel bé comú, el que primer que hem de donar són les gràcies. A partir d'aquí, que hi ha projectes que podem pensar que poden fer passos cap a les aliances, o cap a la participació, o cap a la qualitat, o que són massa petits i que han de sumar per poder arribar a una mínima d'economia escala? Sí, evident. Però el país necessita a qualsevol projecte que tingui com a objectiu intentar millorar la qualitat de vida. Que uns tenen una voluntat no només de donar suport sinó una voluntat de transformar, doncs també li hem de donar suport. Però en aquest moment una gran part del servei de suport a la ciutadania en diferents vessants, de la infància a la gent gran, s'estan desenvolupant gràcies a les entitats del tercer sector, i gràcies a les entitats cooperatives, i això ho hem de reconèixer. I a partir d'aquest reconeixement, evidentment apostem per un model democràtic, participatiu, inclusiu, feminista, ecològic? i per tant farem tots els esforços perquè tota aquesta acció de l'economia social solidària, del tercer sector, vagi caminant cap aquí. De fet, la llei que està en aquest moment en avantprojecte recull tota aquestes sensibilitats fins al punt de plantejar que podem considerar economia social qualsevol organització, amb independència del seu NIF, que aposti per uns valors, sigui una fundació, una associació, una cooperativa, una mutualitat? o una SL de persones implicades en el seu territori que per la raó que fos van muntar una SL en el seu moment. Per tant, l'economia social i solidària són valors i formes de fer, amb independència que el NIF en el seu moment fos un altre.

Ara parlarem de la llei. En tot cas, un últim punt sobre el tema que ha tret de la dimensió de les empreses. Moltes se senten còmodes sent petites, i en tot cas intercooperant puntualment amb altres empreses del seu sector. Però de tant en tant emergeix aquest discurs de la necessitat d'un canvi d'escala. Com ho veus?

Encertes en el diagnòstic. A Catalunya, la falta d'estat ha fet que la gent s'hagi autorganitzat. S'ha autorganitzat per treballar temes de cultura, socials, de solidaritat, de cures, de gestió de l'energia de forma sobirana, etc. Això fa que el país sigui molt ric amb aquestes iniciatives. Però també a vegades darrere aquests projectes hi ha uns esforços extraordinaris de la gent que està al davant. I una mesura més àmplia, una aliança potent, estable en el temps, pot generar unes economies d'escala, una capacitat d'innovació, un compartir recursos. Compartir recursos vol dir que tu fas una renúncia a canvi d'un bé major. Aquest és un camí que pensem que moltes entitats estan amb ganes de recórrer i que hi ha moltes opcions. De fet, projectes com els ateneus cooperatius, les comunalitats o d'Ocell de foc el que provoquen, entre altres coses, és connexió entre les entitats i connexions amb un llarg recorregut d'una forma potent que fa molt més evident aquesta idea que junts podem fer-ho millor i anar més lluny. Som conscients que a vegades no és fàcil, que per fer una aliança cal un nivell de confiança, de transparència, però sempre també pesa molt el factor de sobirania, de no perdre l'arrelament al territori. Ens hem de creure que ser gran no vol dir estar desarrelat del territori. Tenim exemples a l'economia social i solidària mateixa que s'ha fet i no s'ha perdut un mil·límetre d'arrelament, perquè aquell projecte que està a Manlleu o a Vilafranca, tot i que forma part d'una estructura molt més gran, la gent que està allà continua implicada amb aquest territori i, per tant, garantint l'arrelament.

«Hi ha una economia propera, local, compromesa, que mira l'economia social no com una competència, sinó com quelcom que pot aportar valor»

Quina importància tindrà la nova Llei d'Economia Social per al sector?

Si tira endavant amb el consens que s'ha arribat fins ara, serà cabdal. La nova llei permetrà situar el marc per definir què és l'economia social i què no ho és. Però també, definint aquest marc, definirà què s'ha de fer, quins són els passos, el camí perquè qualsevol organització pugui arribar a ser considerada com a economia social. Per tant, no marcarà una frontera, sinó que definirà aquell camí que li ho pugui permetre. És una llei pionera perquè parla de valors. Trencarà la dicotomia entre formes jurídiques i que, independentment d'això, si compleixes aquests valors, de participació, de democràcia interna, de transparència, de treball d'impacte social, d'inclusió, et pots considerar economia social. I per tant, els poders públics, a l'hora d'articular línies de foment o qualsevol altre tipus d'actuació, podran identificar què és i què no és economia social. Per tant, la llei d'economia social, la llei del tercer sector i una llei de contractació pública amb objectius de responsabilitat social, d'impacte social, poden arribar a configurar un marc legislatiu que doni un impuls importantíssim a l'economia social i solidària en conjunt.

S'aprovarà aquesta legislatura o encara no està clar?

Estem treballant-hi. El sector va arribar a un consens. Un sector divers, ampli i complex, i va arribar a un gran consens que ha estat validat pel Govern. Hem fet una primera roda de contacte amb la majoria dels partits i hi ha una sintonia general, però hi ha elements que es planteja la necessitat de poder revisar-los, amb l'objectiu de mantenir el consens i fins i tot millorar-lo. Tenim clar com a Govern que el consens del sector és el que ha de primar i no tindria sentit un consens dels partits polítics que no fos refrendat pel conjunt del sector. L'aportació dels partits en tot cas ha de millorar aquest consens. És la forma de fer de l'economia social i solidària, amb tot el que

suposa renunciar en favor d'un bé comú; en aquest cas el bé comú seria una llei.

Juli Silvestre defensa que l'economia social sí que és forta en sectors estratègics, com l'energia, les cures o la cultura Foto: Anna Pujol Navarro

Parlem sovint d'economia per la vida, de posar les persones al centre? És realment possible aquest tipus d'economia alternativa a la convencional, i que realment no tingui un paper testimonial en el món econòmic del país?

Estic convençut que sí. Les forces que dificulten, impedeixen i van a la contra d'aquest tipus d'economia són potents i l'avarícia i l'acumulació de poder en poques mans, i l'acumulació de capital i de riquesa en poques mans, no són reflexes d'una economia que avanci. Però la realitat del carrer també és la multiplicitat, la gran quantitat d'iniciatives populars, comunitàries, de base participativa, del món de l'associacionisme, del món de les cooperatives, del món de les entitats socials, que estan tenint un paper rellevant. Quan parlem que l'economia social i solidària en conjunt representa el 6 o el 7% de l'ocupació a Catalunya, si tota ella la considerem com un sector, seria un dels sectors amb més capacitat de generació d'ocupació, i una generació d'ocupació amb una qualitat i amb una resistència a les crisis més gran que l'economia ordinària. O si estem parlant que pot tenir un pes representatiu en el PIB del 7 o el 8%, són unes xifres molt significatives. O quan veiem que tenim economia social en pràcticament tots els sectors productius, els industrials, els de serveis, els agraris, els tecnològics, que tenen un mercat internacional, això són signes d'esperança. Però també la consciència que al costat de l'economia social i solidària, hi ha una economia propera, local, compromesa, que mira l'economia social no com una competència, sinó com quelcom que pot aportar valor. I no estem parlant de responsabilitat social corporativa, sinó de moltes empreses petites i mitjanes que, des de la proximitat a aquesta economia social, estan incorporant valor, estan contractant l'economia social i solidària com un proveïdor que aporta valor a la seva empresa, que estan contractant persones amb especial dificultat perquè entenen que és la seva responsabilitat, i que també

aporta valor a l'empresa. Per tant, amb una mirada àmplia, l'economia social és el que és, però al voltant d'ella també hi ha una economia amb un nivell de responsabilitat amb la comunitat molt ampli, i són els primers aliats.

Tornarem a veure algun dia una gran empresa amb risc de tancament i que sigui viable la seva continuïtat passant a mans dels seus treballadors en format cooperativa, com s'havia donat antigament?

No ho sé. Que estem creant, que s'estan formant professionals, que s'estan donant eines per donar suport a aquests projectes, que hi ha l'expectativa de poder incloure una eina que permeti la transformació de societats lucratives en cooperatives, això està en l'agenda. I s'està treballant, encara en la fase d'idea, amb una línia de suport que permeti activar-ho. El que hem d'estar és preparats perquè, si passa, puguem donar resposta. La clau és que les estructures de l'ecosistema d'economia social i solidària, en l'àmbit financer, en el de coneixement, de professionals, de recursos tecnològics, arribi a una potència que permeti que, si això passa, es pugui reaccionar i no reaccionar massa tard o senzillament que no es pugui. I estem avançant cap aquí. Que ajudaria a tenir una universitat de l'economia social i solidària? Sí. Que ajudaria a tenir encara més potència que tenim, que ja n'hi ha molta, amb estructures econòmiques, de suport financer? Sí. Que hem de continuar animant a tenir bons professionals que entrin en aquest sector, que es formin en aquest sector? Sí, perquè quan arribin aquestes oportunitats, puguem reaccionar i mostrar a l'altra economia que això és possible i s'hi surt guanyant.

«Ens hem de creure que ser gran no vol dir estar desarrelat del territori»

Sigui com sigui, tret d'algunes excepcions, l'economia social està molt ben arrelada en determinats sectors, el social un d'ells i d'altres, però precisament no en la majoria de sectors estratègics de l'economia del país.

Potser primer ens hauríem de posar d'acord sobre què considerem estratègic. L'energia és estratègica? Sí. Tenim entitats de l'economia social que estan apostant molt per l'energia, i és estratègic que l'energia estigui en les mans de la població organitzada? Sí. Per tant, l'aposta per les comunitats energètiques locals és una línia estratègica. Si parlem d'estratègic pensant en una corporació de 10.000 o 20.000 llocs de treball, és una cosa, però si parlem de l'energia o de l'agricultura, amb unes cooperatives agràries que produeixen al voltant del 30 i escaig per cent del què es produeix en l'àmbit agrícola, és un pes molt significatiu. I en alguns sectors com l'arròs, és un percentatge molt superior. Per tant, l'alimentació i la cura de l'entorn natural, a partir d'una agricultura responsable cooperativa, és estratègic? Sí que ho és. Si és estratègic la creació del xip de generació X23, que no nego que ho sigui, doncs aquí encara ens falta recorregut. Però amb l'energia, amb l'agricultura, amb les cures, és diferent. Perquè un país que es vol sentir dignament democràtic, i que dignament vol tenir cura i atenció de les persones amb especials necessitats, és un país que ha de considerar estratègiques les cures, un sector on tenim entitats amb milers de llocs de treball. I és responsabilitat del Govern donar-hi suport perquè estan competint amb entitats que tenen deu vegades més, i que tenen uns altres objectius. O si pensem que la cultura i la distribució de la cultura és un sector estratègic perquè volem un país que fomenti un tipus de cultura on puguis entrar en llocs a comprar llibres, no que els hagi d'enviar per internet, necessitem una xarxa potent amb llibreries tradicionals, cooperatives, arreu del territori, que permetin arribar a la base, que permetin unes economies d'escala, amb una tecnologia logística, però amb botiga, perquè si no, ja sabem què passa. Per tant, jo consideraria estratègics la cultura, l'educació, la cura de les persones, l'energia i l'alimentació. La producció de cotxes? Si haguéssim de dir què considerem com essencial a la nostra vida, potser posaríem la cura de les persones estimades que pateixen, tenir accés a una cultura oberta i que ens

empoderi com a persones, poder menjar de forma saludable.

Juli Silvestre, al seu despatx a la Direcció General d'Economia Social i Solidària, el Tercer Sector i les Cooperatives Foto: Anna Pujol Navarro

Parlàvem de les comunitats energètiques. El cooperativisme de consum, de llarga i antiga tradició a Catalunya, passa en uns moments canviants després d'una època que semblava que no acabava d'agafar volada. Ara mateix tenim el fenomen emergent de les comunitats energètiques locals. El repte és que les persones que s'apunten ho facin amb un esperit realment cooperatiu d'economia social?

Hi ha molts objectius que conjuguen amb les comunitats i tots són respectables. És evident que hi ha un objectiu més específic, que té a veure amb l'accés a una energia verda i més econòmica. Això fa néixer moltes cooperatives o molts projectes d'autogeneració d'energia. Però també és veritat que els processos de creació d'aquestes cooperatives moltes vegades també van incorporant, perquè hi ha unes persones que ho posen sobre la taula, altres elements, com la consciència del que vol dir ser sobirà energèticament, i la consciència del que es genera a partir d'un grup d'ajuda mútua. En aquest cas, un grup d'ajuda mútua per aconseguir una energia sobirana, propera, verda i d'autoconsum. I deslligar-nos d'esclavismes energètics que ens allunyen de la producció d'energia i de la capacitat de gestió d'aquesta energia i de poder decidir on la dediquem, per exemple a poder atendre situacions d'exclusió energètica. Hi conviuen aquestes dues realitats. I una tercera, que en alguns projectes ja s'està veient, quan comencen compartint esforços per disposar d'una energia neta i participativa, però estan apareixent altres temes, com per què no compartim també la mobilitat, per què no compartim també alguns elements de compra conjunta o consum. Per tant, aquestes comunitats energètiques poden fer, com ja van fer les de consum fa uns quants anys, de palanca de moviment en temes que potser no tenen res a veure amb l'energia i que tenen a veure amb l'ajuda mútua. I això és vàlid per l'energia, per l'alimentació, pels serveis d'ajuda, de cures? Durant la pandèmia, l'augment de productes ecològics ha crescut. I són productes més cars, però ja de no tan difícil accés, i en això hem de donar moltes gràcies a les mateixes cooperatives de consum que, per exemple, han generat supermercats

cooperatius. I s'està alimentant la consciència que hi ha diferents graus d'implicació. Tu pots ser soci d'una cooperativa i només fer un ús pur de soci de consum, sense participar, però saps que hi ha uns valors. Tots els graus són legítims, i és una forma més de demostrar-nos que l'economia social és transversal, hi ha qui pot donar el màxim implicant-se, liderant, però en el cas d'aquell que en aquest moment només pot oferir un consum, és millor que consumeixi aquí que en una xarxa online o a no sé quin centre comercial. Són decisions totes legítimes, hi ha d'haver gent en totes les esferes d'implicació.

I el cooperativisme d'habitatge pot ser realment una alternativa a la crisi habitacional?

Poder ser, sí. I ens interessaria que ho fos. La crisi habitacional és d'una vergonya espectacular, atès el que va ser la crisi immobiliària en aquest país. Es fa bastant dur de reconèixer que no s'aprofités aquell moment per fer créixer un mercat públic o públic comunitari d'habitatge. Hi ha moments que plantegen que encara es pot fer, perquè hi continuen havent molts habitatges que estan en una situació en què es podrien rescatar. Els projectes d'habitatge cooperatiu de cessió d'ús, que és la fórmula actual, estan creixent dia a dia que passa. Per animar-ho, des del Govern estem intentant activar línies d'ajut, i si en algunes coses podem haver quedat curts, modificar-les. Evidentment, no és el mateix que un mercat immobiliari públic tingui el 3%, que arribi al 15% afegint-li tot el que és l'habitatge cooperatiu en cessió d'ús. El Govern està compromès amb això i des de la direcció general estem animant que, així com el tema energètic sigui l'ICAEN -l'Institut Català d'Energia- qui incorpori aquests criteris d'economia social per fomentar les comunitats energètiques, també estem obrint converses amb l'Agència d'Habitatge de Catalunya, encara molt incipients, amb la idea que s'incorpori en les polítiques d'habitatge. I el que fem des de la direcció general és fer proves pilot, per mostrar que fet d'aquesta manera, amb aquest objectiu, amb aquests criteris, això funciona, i que el conjunt del Govern ho entomi com a propi.

«La nova llei considera economia social qualsevol organització que aposti per uns valors, amb independència del seu NIF»

També vas estar en l'administració local. Com podrien complementar els ajuntaments les polítiques de foment de l'economia social impulsades des del Govern?

Doncs només cal que hi hagi ganes. En aquest moment, els recursos a l'administració local són més escassos, i els recursos tècnics per animar la compra pública responsable, el mercat reservat, també són més limitats. Ara bé, el creixement als últims anys, per exemple, de la Xarxa de Municipis per l'Economia Social i Solidària ha sigut molt important. Estem treballant des del Govern un acord amb la XMESS perquè es pugui dinamitzar el creixement dels ajuntaments que en formin part, i a partir d'aquí puguin tenir accés a un coneixement i unes experteses que ens permeti avançar per aquí. Ara no sabia el percentatge, però no sé si és el 20 o el 25% dels pressupostos d'administracions públiques es mouen en l'àmbit municipal o comarcal. Per tant, la capacitat de poder signar compres, d'entendre que l'economia social és l'aliat natural d'allò públic, és gran. Una economia que treballa sense lucre, de forma participativa, que és com s'entén també l'administració pública, que és una organització sense afany de lucre i amb voluntat d'impacte. L'economia social i solidària comparteix aquest criteri. El repte que la majoria d'euros del pressupost públic retroalimentin a la societat on vivim i no se'ns en vagin fora, o que no se'n vagin a pagar marges empresarials cars o estructures econòmiques amb salaris de 300 a 1, és considerar que l'aliat natural del públic és el públic comunitari. Per poder respondre això cal una economia social solvent, sostenible, que pugui donar resposta al que necessita un ajuntament petit però també al que pot necessitar un ajuntament gran o tot un país. Per tant,

aquesta idea de l'arrelament s'ha de poder combinar amb la capacitat de donar una resposta potent a reptes potents. Per això l'economia social i solidària ha de poder combinar l'arrelament amb estructures fortes, que si cal fer el manteniment d'una autovia tinguem capacitat de resposta a això i que no ens hàgim de conformar amb el manteniment dels carrers del poble o de carreteres comarcals, sinó que tinguem capacitat de poder donar resposta a aquest altre nivell, perquè aquí hi ha molt diner públic.

[Entrevista publicada en col·laboració amb la revista Cooperació Catalana]